

dve tretjini sredstev, ki jih družba v obliki subvencije daje za revijo, vrača spet v industrijo, oziroma v družbene infrastrukture in samo tretjina je refundacija za neposredno kulturno dejavnost.

Takšno je stanje letos. Če se ne zgodi čudež, ne bomo mogli izdati programiranih dvanajst števil, kajti notranjih rezerv preprosto ni več. Lani nam je iz zadrege pomagala tiskarna sama z razumevanjem, za katerega se ji javno zahvaljujemo. Svojo naklonjenost nam izkazuje tudi letos. Vendar to ni rešitev.

Novе pesmi

Lojze
Krakar

ZGRMEL SEM NA DNO.

Le skala pri skali se dviga
pred mano. Ves konec življenja
bi dal za eno samo bilko,
ki bi prijel se zanjo.

A bilke ni in bom moral
živeti tako do konca,
živeti s kamnitim dnom
v očeh, v vseh udih in končno
v krvi, peneči se skozme.
Čutim, kako se že vžira
to moje dno v moje sanje
in v glad... in kako se vsesava
večna skala v mojo minljivost.
Zlomi se, skala, vsaj toliko,

da zagledam en samcat žarek,
le delček hostije sonca,
drugače bom kamen še v večnosti.

RIBA, NEMA V VESOLJU,
riba, nema v žalosti,
hotel bi, tebi podoben,
molčati v veselju, ki nikdar
ne pride, da ne bi ob vratih
povedalo že, kdaj odide.
Riba, podoben bi želel
biti ti v smrti: saj kaj naj
pomorejo jok in vzdih,
če veš, da je smrt gotovost
kot cvetenje dreves spomladi.
Pa še nekaj te prosim, riba:
kod pelje pot, ki je varna
pred mesojedimi sorodniki,
pred tvojimi kakor pred mojimi.

NEKJE TAM ČISTO NA ROBU
močvirja je koča. Vanjo
zatekam se, kadar od blodenj
po ločju sem truden in kadar
scefran sem od zob krokodiljih
in od sveta že odpisan.
Takrat z zadnjo silo se zvlečem
v to kočo, v njej skuham si čaja,
izpovem se staremu mačku,
svojemu psihiatru, izpuham
iz pipe v nebo sive misli,
rečem z bogom in spet grem dalje.
Ah, dobro je, vzkliknem življenju,
da si si zmislo takšne koče,
posebno, če v njih so mački,
ki predejo bele povere
in nas povijajo vanje,
ko človek nas je že odpisal.

ZAŽARI, O DAN DANAŠNJI,
pisan kakor jesenska

miza, pogrnjena v radost
 za jutri, da nam bo dobro.
 Da vse bo tako, kakor bomo
 razvozlati vozle, da vse bo
 kot prošnja, naj ne zaraste
 se cesta v mesto, kjer dá se
 kupiti medvedji kožuh
 za zimo, ki zdaj zdaj bo tukaj.
 A vsi vi, ki nimate kožuhov,
 nanosite vsaj misli in upanj,
 svetlih, kot ta predvečer je,
 vsak dan za celo grmado
 v svoja premrla domovanja.
 Pepel svetlobe pa raztresite
 tako, da čim bliže bo padel
 na vaše poti vsakdanje
 in čim dlje na pot proti grobu.

POMLADNI DAN JE SKOZ OKNO

skočil na mizo, od tamkaj
 na uro na steni in zdaj se
 guga na njenem nihalu.
 O dan mladonogi, poskoči,
 kar moreš, napij se jutra,
 nanôri se in zvezde obrni
 tudi za nas, ki nam ni več
 do tega, ožmi vso sredico
 vseh sadežev tega življenja,
 potem pa gugalnico obesi
 od vzhoda k zahodu, potrgaj
 napise: Vhod prepovedan,
 in ko se boš čisto upehal,
 se vlezi v marijinih solzic
 prepolno poljano, zadremliji
 in se nasmíči z glasom
 čebel na cvetoči črešnji.

NE MOREM SE SPOMNITI
 njenega imena.

Ne vem več, kako se
 nariše v zvezek

V štiriperesna deteljica,
 ne morem se spomniti,
 katerega leta
 je bil rojen Nazarenčan
 in koga naj vprašam,
 kako se po lastovičje
 reče ljubezni.
 Vsa belo žareča
 mi veje nasproti
 žalost akacije,
 njen pelod je žerjavica
 in z njo bom v laseh
 bežal proti vetru —
 o veter, ki razpihaš
 žerjavico in v oglje
 sežgeš me, povej mi:
 je bilo ogenj
 njeno ime?

POLJE NE POMNI VEČ

najine obljube.
 Rotim ga: polje,
 povej, da veš še,
 kako sva obljubila,
 da bova živela
 vdano kot polje.
 A pozabila sva
 eno samo besedo
 v čarobnem reku
 najine zaobljube.
 Slišiš, polje,
 kaj morava storiti,
 rotim te, ponovi
 najin rek čarobni.
 A s polja doni le
 od votlega molka,
 nekje neka ptica
 kljuje po drevesu,
 dolgo se vleče v breg
 kolovoz tam po hribu —
 ne, tu ne izveva,
 kar sva pozabila.

NEKA UJEDA V MENI

si znaša protje trnja
 za svoje mrko gnezdo,
 podobno kroni Krista.
 In črna dva oblaka
 postiljata to gnezdo
 s točo, ki kot meč me
 mrzlo cepi v dvoje.
 Kako me zna zadeti
 oblak, ki biča morje,
 trdnó sedeč v sedlu
 kobile sivogrive,
 — kobile — vitkotemne
 večerne vihre, včasih
 podobne blisku noža,
 ki svet bo razpolovil.
 Razčesni me, o vihra,
 ki svet postiljaš s točo,
 da se odčesne od mene
 vsaj pol bridkosti moje.

NEK DAN V POLETJU. MISLI SO OVENELE

kot rože. Prav hudó pripeka, niti
 galebov ni nikjer, samo škržate
 je slišati. Zapriva raje polkna
 ter se kot sončna roža vdajva póti
 v večer. Od jutra sva sledila soncu,
 če se je skrilo, čakala sva vdano,
 da spet bo vzšlo in zdaj naj doživiva
 le še skrivnost večera. Vse na polju
 bo črno, črno pela bo še misel
 na zbor škržatov, neka sončna roža
 bo kot nagrobnik rastla v noč iz naju,
 iz zvezd nekdo bo kot iz rož papirnih
 naredil venec . . . vse bilo je dobro,
 porečeva, prav vse . . . in v tistem hipu
 ugasneva kakor dve okni v mestu.

ZADNJE DARILO, KI GA DA ŽIVLJENJE,

je takšnale jesen s trudnim pogledom,
 je tak popašen travnik s prvo slano,
 z ognjeno slano, ki zažiga gozd,

kjer so obešene od veje k veji
 gugalnice iz biserja. Bršljan
 pa je rdeč, kot moja kri bi tekla
 za vse krivice, ki sem jih zadal
 življenju po nemarnem, ko pohodil
 mravljinca sem, hitečega domov,
 ko nisem ustavil se, da bi zaploskal,
 če kos je pel in nisem opazil, kdaj je
 sosed mecesen posivel. In vse te krivde
 spovedati se moram zdaj, ko sam že
 sivim in me je prvič v ihti dni
 zalotil nek betežen, sključen dan,
 da sem zazrl se mu v oči podplute
 in se ob lastovkah sam vprašal: kam?

PREIMENUJMO STVARI.

Recimo drevesu paša,
 recimo križu veselje
 in hiši oaza preganjanih.
 Recimo, da nam je dobro,
 če nam samó ni huje,
 kot nam bilo je včeraj.
 Recimo snegu toplina,
 grmu s pticami orgle
 in ptici v vrtu naš bližnji.
 In končno recimo temu,
 kar v nas se plazi in pase,
 gad, ki nam dela življenje
 mrzlo, da šklebetamo.

STRAH PREKIPEVA IZ MENE

kakor kvašeno testo iz sklede.
 Kadar zagledam otroka,
 odrevenim od smrtne groze,
 misleč: tudi ta še pride v ogenj.
 In kadar zaškrtva vejica v gozdu,
 se zdi mi, kot bi na begu
 zasledoval me človek z volčjakom.
 Zato v imenu svojega rodu,
 na čelo z žarečim bajonetom zaznamovanega
 s kaceti in drugimi vrstami smrti,
 pravim, da je dobro, da, zelo dobro,

če se bojimo poletnega grmenja,
ki se lahko sprevrže v bombnike,
da je zelo dobro, če včasih pomislimo,
s kakšnim plamenom zna goreti voda,
in da nam dobro bo, dokler se bomo
bali otovorjenega osliča, ki mogoče
nosi — zamaskiran v blagohotno podobo —
v svojih bisagah strup iz Auschwitzta.

Predrag
Matvejević

Kultura in nacionalna kultura

Tokrat želimo predstaviti našim bralcem sodobnega hrvaškega kritika, esejista in publicista Predraga Matvejevića, kulturni javnosti tudi zunaj meja Jugoslavije znanega predvsem po svoji knjigi Pogovori s Krležo. Matvejević se je rodil 1932. v Mostarju, s trinajstimi leti je že bil v partizanih in sodeloval v Gledališču narodne osvoboditve Hercegovine. Po vojni je dokončal študije, diplomiral iz romanskih jezikov, 1967. je doktoriral na Sorboni v Parizu s tezo s področja poetike. Zdaj poučuje kot univerzitetni profesor francosko književnost na filozofski fakulteti v Zagrebu. Objavil je več del iz francoske književnosti, med katerimi je bilo zlasti opaznih šest esejev o »novem romanu«, monografska študija Jean Paul Sartre ter vrsta esejev iz splošne kulturne problematike. Leta 1971 je izšla v Parizu Matvejevićeva književno teoretska knjiga O prigradnem pesništvu — razne oblike pesniške angažiranosti, ki jo je francoska kritika sprejela z veliko pozornostjo. Zadnja leta pa se ukvarja predvsem z aktualno književno in družbeno problematiko jugoslovanskih književnosti, o čemer pogostoma piše v osrednje francoske časopise in literarne revije. Za našo revijo je Matvejević odstopil dva svoja najnovejša spisa, ki sta bila po svoje »javno že verificirana«: z razpravo Kultura in nacionalna kultura se je Matvejević udeležil mednarodne konference PEN maja letos na Ohridu, z razpravo Marksizem, estetika, kritika . . . pa posvetovanja na to temo junija v Zagrebu. Obe temi sta zanimivi tudi za slovensko kulturno razpoloženje sedanjega trenutka, vključujeta pa se tudi v tok podobnih prizadevanj naše revije na tem področju.

I

Že na začetku razmišljanja o odnosu med kulturo in nacionalno kulturno tradicijo je treba poudariti, da nacionalna kultura nekaj velja samo toliko, kolikor je resnična kultura. Glede na to je kultura *mera* nacionalne kulture in njeno *merilo*.